

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

Opole, dnia 12 maja 2020 r.

Poz. 1475

UCHWAŁA NR XXIII/240/2020 RADY MIEJSKIEJ W GOGOLINIE

z dnia 30 kwietnia 2020 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2020-2023

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2020 r. poz. 282) Rada Miejska w Gogolinie uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2020-2023, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gogolina.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

Przewodniczący
Rady Miejskiej w Gogolinie

Piotr Czok

Załącznik do uchwały nr XXIII/240/2020

Rady Miejskiej w Gogolinie

z dnia 30 kwietnia 2020 r.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
DLA GMINY GOGOLIN
NA LATA 2020 - 2023**

Gogolin, marzec 2020

1. WSTĘP

Profesor Jan Pruszyński w monografii zatytułowanej Dziedzictwo kultury Polski w 2001 roku podał prawną definicję dziedzictwa kultury jako:

“zasób rzeczy nieruchomych i ruchomych wraz ze związanymi z nim wartościami duchowymi, zjawiskami historycznymi i obyczajowymi uznawanymi za podstawę ochrony prawnej dla dobra konkretnego społeczeństwa i jego rozwoju oraz dla przekazania ich następnym pokoleniom, z uwagi na zrozumiałe i akceptowane wartości historyczne, patriotyczne, religijne, naukowe i artystyczne, mające znaczenie dla tożsamości i ciągłości rozwoju politycznego, społecznego i kulturalnego, dowodzenia prawd i upamiętniania wydarzeń historycznych, kultywowania poczucia piękna i wspólnoty cywilizacyjnej.”

Dziedzictwo kulturowe, poprzez swoje historyczne pochodzenie, ma ogromny wpływ na edukację młodszych pokoleń. Wiedza zdobyta w skutek kontaktu z zabytkiem jest najtrwalsza. Poznanie historii jest jednym z najważniejszych elementów edukacji człowieka. Ogromny wpływ na jego wrażliwość ma również obcowanie z kulturą.

W czasie II wojny światowej oraz w okresie PRL-u wiele zabytków uległo bezpowrotnemu zniszczeniu lub zostały wywiezione za granicę. Ze względu na odbudowę kraju po wojnie brak było funduszy na renowację obiektów zabytkowych. Czynnikiem mającym negatywny wpływ na stan materialnego dziedzictwa kulturowego była również niska świadomość społeczeństwa na temat ochrony dóbr kultury. Część zabytków trafiła w posiadanie osób prywatnych, które nie zdawały sobie sprawy z wartości posiadanych dóbr albo nie dysponowały środkami finansowymi pozwalającymi na renowację bądź zabezpieczenie przed zniszczeniem tych obiektów.

Celem tego opracowania jest wskazanie kierunków działań mających na celu poprawę stanu zabytków zlokalizowanych na terenie Gminy Gogolin.

2. CELE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wskazuje następujące cele Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. PODSTAWA PRAWNA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKU NAD ZABYTKAMI

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
(Dz. U. z 2020 r. poz. 282)

Art. 4:

“Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;*
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;*
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;*
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;*
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;*
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.”*

Art. 5:

„Opieka nad zabytkami sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;*
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;*
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;*
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;*
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.”*

Art. 21:

“Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy”

Art. 22 Ust. 4:

“Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.”

Art. 32 Ust. 2:

“Wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest obowiązany niezwłocznie, nie dłużej niż w terminie 3 dni, przekazać wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjęte zawiadomienie o znalezieniu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem.”

Art. 33 Ust. 2:

“Wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest obowiązany niezwłocznie, nie dłużej niż w terminie 3 dni, przekazać wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjęte zawiadomienie o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym.”

Art. 71:

“1. W zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku.

2. Sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny, określony w ust. 1, posiada jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem tej jednostki.”

Art. 81:

„Organ stanowiący gminy lub powiatu ma prawo oddzielenia dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.”

Art. 87 Ust. 1:

“Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.”

Pozostałe akty prawne zawierające artykuły wprowadzające ochronę dziedzictwa kulturowego:

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713)**Art. 7 ust. 1 pkt. 9:**

„Zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania obejmują sprawy:

9) kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 r. nr 78 poz. 483)**Art. 5:**

„Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.”

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2020 r. poz. 293) uznaje ochronę dziedzictwa kulturowego jako jedną z wytycznych przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy oraz decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2019 r. poz. 1186) w art. 5 wprowadza wymogi wobec obiektu budowlanego i urządzeń budowlanych, w których m.in. wskazuje, że obiekt budowlany należy projektować i budować zapewniając „ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską”. W przypadku obiektów wpisanych do rejestru zabytków ustawa wymaga uzyskania zgody wojewódzkiego konserwatora zabytków na remont oraz rozbiórkę, a także zainstalowanie tablic i urządzeń reklamowych na tych obiektach. Rozbiórka jest dopuszczalna dopiero po wykreśleniu z listy przez gminnego konserwatora zabytków.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2019 r. poz. 1396) wprowadza zapis ustalający finansowanie działań związanych z *„utrzymaniem i zachowaniem parków oraz ogrodów, będących przedmiotem ochrony na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami”* ze środków przeznaczonych na ochronę środowiska i gospodarki wodnej.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2020 r. poz. 55) nakazuje opiniowanie przez właściwego konserwatora zabytków wszelkich działań w obrębie zabytków, takich jak tworzenie stref ochrony krajobrazu czy projektu planu ochrony. Ponadto, zgodnie z ustawą, wycinki drzew i krzewów na nieruchomościach ze zlokalizowanymi obiektami zabytkowymi, w parkach, wpisanych do rejestru zabytków, jest nieodpłatna i musi być również opiniowana przez właściwego konserwatora zabytków.

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2020 r. poz. 65) w art. 6 wskazuje działania związane z ochroną zabytków jako jeden z celów publicznych. W kolejnych artykułach ustawa określa sposób obrotu nieruchomościami, stanowiącymi zabytki rejestrowe, konieczność uzyskania pozwolenia na podział nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków, prawo pierwokupu gminy, w przypadku sprzedaży zabytku rejestrowego.

Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1983) w art. 1 definiuje pojęcie działalności kulturalnej poprzez *„tworzenie, upowszechnianie i ochronę kultury”*. W ust. 2 stanowi, iż *„Państwo sprawuje mecenat nad działalnością kulturalną polegającą na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych, a także opieki nad zabytkami i ochrony dziedzictwa narodowego w Rzeczypospolitej Polskiej i za granicą.”* Natomiast w art. 9 ustawy zapisano, że *„prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym”*.

Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1170) zwalnia w art. 7 od podatku od nieruchomości *„grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej”* oraz w art. 12 od podatku od środków transportowych pojazdy zabytkowe, w rozumieniu przepisów o ruchu drogowym.

Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1161) w art. 2 stanowi, iż za grunty rolne nie uważa się gruntów znajdujący się pod parkami i ogrodami wpisanymi do rejestru zabytków. Zgodnie z art. 34 ustawy w przypadku gruntów, na których znajdują się zabytki archeologiczne, wojewódzki konserwator zabytków może, w drodze decyzji, określić zakres i sposób eksploatacji takich gruntów.

O ochronie zabytków, opiece nad zabytkami oraz ochronie krajobrazu kulturowego wspomniano również w następujących aktach prawnych:

- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. Nr 30, poz. 259)

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. Nr 113, poz. 661)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. Nr 71, poz. 650)
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. 2018 r. poz. 1609)
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 19 sierpnia 2015 r. w sprawie krajowego rejestru utraconych dóbr kultury (Dz. U. poz. 1275)
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 lipca 2015 r. w sprawie nagród za znalezienie zabytków lub materiałów archiwalnych (Dz. U. poz. 979)
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie wzorów dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wwozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 50, poz. 256)
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. Nr 89, poz. 510)
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. poz. 1674)
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne (Dz. U. poz. 110)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 5 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. Nr 212, poz. 2153)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia z dnia 9 kwietnia 2004 r. w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (Dz. U. Nr 75, poz. 706)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia z dnia 10 maja 2004 r. w sprawie rzeczoznawców Ministra Kultury w zakresie opieki nad zabytkami (Dz. U. Nr 124, poz. 1302)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki "Za opiekę nad zabytkami" (Dz. U. Nr 124, poz. 1304, z późn. zm.)

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 22 marca 2016 r. w sprawie uznawania praktyki zawodowej do wykonywania zawodów konserwatora zabytków ruchomych, konserwatora zabytków nieruchomych, konserwatora zabytkowej zieleni oraz archeologa (Dz. U. z 2016 r. poz. 414)

Wytyczne do opracowania gminnych programów opieki nad zabytkami zostały ujęte w Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2013 oraz w jej przedłużeniu Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020. Ponadto dokumentem wskazującym kierunki działania jest Krajowy Program Opieki Nad Zabytkami na lata 2019 – 2022.

Warto w tym miejscu przytoczyć również najważniejsze zasady postępowania konserwatorskiego opracowane w 2004 r. przez zespół działający w ramach Rady Ochrony Zabytków przy Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego oparte o teorie zawartą w Karcie Weneckiej:

- Primum non nocere (łac. o pierwsze nie szkodzić);
- Zasada maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych);
- Zasada minimalnej niezbędnej ingerencji;
- Zasada, zgodnie z którą należy usuwać to i tylko to, co na oryginał działa niszcząco;
- Zasada czytelności i odróżnialności ingerencji;
- Zasada odwracalności metod i materiałów;
- Zasada wykonywania wszelkich prac, zgonie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

4. PRAWNE FORMY OCHRONY ZABYTKÓW

Według ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami prawnymi formami ochrony zabytków są:

1. Wpis do rejestru zabytków;
2. Wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
3. Uznanie za pomnik historii;
4. Utworzenie parku kulturowego;
5. Ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Ad. 1

Wpisu do rejestru zabytków dokonuje się *„na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy.”* (art. 9)

Ad. 2

Zgodnie z art. 14a na Listę Skarbów Dziedzictwa należy wpisać zabytek ruchomy „o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego” zaliczany do jednej z trzynastu kategorii opisanych w ustawie. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego prowadzi ww. Listę.

Ad. 3

Po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków, minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może złożyć wniosek do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o uznanie zabytku nieruchomego za pomnik historii, który jest obiektem o szczególnej wartości materialnej o raz niematerialnej. (art. 15)

Ad. 4

Park kulturowy zostaje utworzony w celu ochrony krajobrazu kulturowego lub zachowania krajobrazu danego terenu z charakterystycznymi obiektami dla danej tradycji budowlanej. Po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, park taki jest tworzony na podstawie uchwały rady gminy.

Ad. 5

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w art. 18-20 wprowadza ogólne zasady, które winny zostać ujęte w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Plany te powinny również uwzględniać krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

5. CHARAKTERYSTYKA GMINY GOGOLIN WRAZ Z OCENĄ STANU ZABYTKÓW

Gminę Gogolin zalicza się do gmin o charakterze miejsko-wiejskim. Jej siedzibą jest miasto Gogolin. W skład tej jednostki terytorialnej wchodzi jeszcze 9 sołectw: Chorula, Dąbrówka, Góraźdże, Kamień Śląski, Kamionek, Malnia, Obrowiec, Odrowąż oraz Zakrzów. Gmina Gogolin zajmuje powierzchnię 10 051 ha i jest zamieszkiwana przez 12 115 mieszkańców.

Gmina Gogolin położona jest w województwie opolskim oraz w powiecie krapkowickim. Sąsiaduje od północy z Gminą Tarnów Opolski, od zachodu z Gminą Krapkowice, natomiast od wschodu z Gminą Strzelce Opolskie. Południowym sąsiadem Gminy Gogolin jest Gmina Zdzieszowice.

Na terenie Gminy Gogolin znajduje się zjazd z autostrady A4 oraz drogi wojewódzkie nr 409 i nr 423. Kolejnym komunikacyjnym atutem jest magistrala kolejowa relacji Kraków – Szczecin przebiegająca jej teren.

Występujące w Gminie surowce przesądziły o rozwoju na jej terenie przemysłu wapienno-cementowego. Gmina Gogolin, poza przemysłową, pełni również funkcję mieszkaniową i rolniczą.

5.1 GOGOLIN

W roku 1223 ukazała się pierwsza wzmianka dotycząca Gogolina. Pochodzi z dokumentu biskupa wrocławskiego Wawrzyńca. Natomiast na podstawie badań archeologicznych początki

osadnictwa na ziemiach Gogolina można szacować na epokę neolitu (4000 – 1800 r. p.n.e.). W znaleziskach z tego terenu można zaobserwować wpływ kultury łużyckiej oraz cywilizacji rzymskiej.

Rozwój ekonomiczny Gogolina nastąpił w połowie XIX wieku, po odkryciu złóż wapienia. W 1845 roku zbudowano trasę kolejową relacji Gliwice – Kędzierzyn Koźle – Wrocław przechodzącą przez Gogolin. W tym czasie wzniesiono również piece wapiennicze, początkowo 46 szt. W II połowie XIX wieku w Gogolinie zbudowano duże zakłady wapiennicze oraz powstały drogi bite umożliwiające podróż do innych miejscowości.

Układ Gogolina wywodzi się z ulicówki charakteryzującej się zwartą zabudową po obu stronach drogi. Uznaje się, że główną oś rozwoju miasta stanowiła obecna droga wojewódzka 409. Centrum miejscowości stanowiło lekkie poszerzenie tej drogi. Obecnie układ ten – ulicę Strzelecką i Krapkowicką – chroni się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Kolejnym etapem zabudowy były budynki wielorodzinne przy ulicy Powstańców Śląskich, ulica Ligonja oraz Kościelna. W XX wieku Gogolin rozbudowywano już we wszystkich kierunkach.

Ze względu na charakter i sposób usytuowania w Gogolinie można wyodrębnić zabudowę XIX-wieczną w trzech obszarach:

- Środkowa część miasta – pomiędzy ulicami Kościelną i Szkolną – budynki kolejowe wraz z budynkiem dworca, kościół katolicki i ewangelicki, budynki mieszkalne i mieszkalno-usługowe dwu- i trzykondygnacyjne, usytuowane kalenicowo w granicy rozgraniczającej koronę drogi, zbudowane w typie kamienic miejskich; sposób usytuowania wskazuje centrum późniejszego miasta.
- Ulica Strzelecka od ulicy Kościelnej aż do końca miasta – zabudowa parterowa lub piętrowe domy murowane, usytuowane szczytowo do ulicy, ścianami bocznymi równoległe do bocznych granic działek. Budynki posiadają przejścia w elewacji do tylnej części działki stanowiącej ogród, sad lub pole. Pochodzą prawdopodobnie z XIX i początku XX wieku.
- Ulica Krapkowicka – od przejazdu kolejowego do ulicy Leśnej – zabudowa pochodzi z początków XX wieku i okresu międzywojennego. Budynki mieszkalne w stylu podmiejskich willi usytuowane zostały kalenicowo, odsunięte od ulicy, z ogrodem przed wejściem. Charakteryzują się dużym zróżnicowaniem brył, elewacji, geometrii dachu oraz pokrycia dachowego.

W miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wpisane zostały najważniejsze zasady sytuowania budynków oraz zachowania wartości zabytkowych krajobrazu w celu ochrony wartościowej zabudowy miasta.

W 1899 roku rozpoczęto budowę kościoła parafialnego, którą ukończono dwa lata później.

Ważną datą w historii Gogolina jest również rok 1948, kiedy to otwarto liceum ogólnokształcące.

Do 1958 r. gdy, po włączeniu Strzebniowa i Karlubca stał się osiedlem, Gogolin był wioską, a w 1967 r. otrzymał prawa miejskie.

5.1.1 Rejestr zabytków

Na terenie Gogolina znajdują się trzy zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków województwa opolskiego. Zaliczamy do nich:

- Baterię trzech pieców szybowych wraz z otoczeniem przy ulicy Strzeleckiej,
- Mogiłę zbiorową powstańców śląskich znajdująca się na cmentarzu wyznaniowym przy ulicy Szpitalnej ,
- Cmentarz żydowski usytuowany przy ulicy Wyzwolenia (działka nr 384).

W kościele parafialnym przy ulicy Strzeleckiej znajdują się organy, które wpisano do rejestru zabytków ruchomych województwa opolskiego.

Bateria pieców szybowych znajdująca się na działce nr 656/17 została wpisana do rejestru na podstawie decyzji nr 196/2012 z dnia 25.10.2012r. Przed dokonaniem wpisu zabytek ten poddano kompleksowemu remontowi, dzięki któremu odzyskał wartości historyczne. Zabiegi remontowe przeprowadzono również w otoczeniu pieców, co pozwala na dokładną obserwację walorów całego zespołu. Stan zabytku określa się jako bardzo dobry.

Bateria trzech pieców szybowych w Gogolinie

Decyzją nr 160/87 z dnia 14.09.1987 r. do rejestru zabytków województwa opolskiego wpisano mogiłę zbiorową powstańców śląskich znajdująca się na działce nr 547. Stan tego zabytku określa się jako bardzo dobry mimo, że nie była poddawana renowacji w ciągu ostatnich lat.

Zbiorowa mogiła Powstańców Śląskich w Gogolinie

W złym stanie pozostaje natomiast znajdujący się pod opieką Gminy Gogolin cmentarz żydowski, na którym regularnie wykonywane są prace pielęgnacyjne zieleni.

Cmentarz żydowski w Gogolinie

W 2015 r. gruntowną renowację przyszyły organy znajdujące się w kościele parafialnym w Gogolinie. Wymienione zostały wewnętrzne zespoły instrumentu i klawiaturę, remontowi poddano również zewnętrzną część zabytku, którego jest określa się jako bardzo dobry.

5.1.2 Wojewódzka ewidencja zabytków

36 obiektów leżących na terenie Gogolina wpisano do wojewódzkiej ewidencji zabytków., Kościół parafialny przy ulicy Strzeleckiej wraz z plebanią, dawna parowozownia, piece wapiennicze, wiatrak holenderski oraz cmentarze i kapliczki należą do najbardziej wartościowych. Wiatrak holenderski niestety nie jest zabezpieczony, przez co ulega sukcesywnej degradacji. Obiekt ten pozostaje w rękach prywatnych.

Ważnym elementem gogolińskiego krajobrazu są piece wapiennicze. Sfinansowanie zabezpieczenia i renowacji wszystkich nie jest możliwe ze względu na dużą ilość tego typu obiektów na terenie miasta. Z tego powodu ich stan określa się jako zły. Ze względu na dużą wartość historyczną zostały wpisane do gminnej ewidencji zabytków oraz objęto je ochroną w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Część budynków, tj. domy przy ulicy Strzeleckiej nr 50, 59 oraz 108, wyremontowano w sposób zaburzający lub eliminujący ich wartość zabytkową, w skutek czego nie wpisano ich do gminnej ewidencji zabytków.

Do GEZ nie wpisano również obiektów wyburzonych:

- Domy przy ulicy Konopnickiej nr 1 i 3,
- Magazyn przy ulicy Konopnickiej nr 5,
- Magazyn przy ulicy Strzeleckiej 23,
- Budynek dawnej bramy parowozowni,
- Domy przy ulicy Strzeleckiej 63 i 93,
- Kaplica cmentarna.

5.2 CHORULA

Pierwsze wzmianki na temat Choruli pochodzą z 1295 z kroniki łacińskiej „*Księga uposażeń biskupstwa wrocławskiego*”. To leżące nad Odrą sołectwo zostało włączone do Gminy Gogolin w roku 1973.

Ważnym momentem w historii Choruli jest również rok 1977, kiedy to na gruntach PGR-u powstała Cementownia „Górażdże”. Grupa „Górażdże” obecnie jest liderem w krajowej produkcji cementu i jednym z największych w Polsce producentów betonu towarowego i kruszyw.

5.2.1 Rejestr zabytków

Do rejestru zabytków województwa opolskiego na podstawie decyzji nr 122/85 z dnia 02.01.1985r. wpisano pozostający w rękach prywatnych park. Występują w nim chronione gatunki takie jak: tulipanowiec amerykański, platany, stary wiąz, lipa drobnolistna, a także iglicznia trójcieniowa. Obiekt ten nie jest pielęgnowany ani oczyszczany, dlatego jego stan można określić jako zły.

Zabytkowy park za Placem Wiejskim w Choruli

Kolejnymi zabytkami wpisanymi do rejestru są cmentarz z ogrodzeniem, kapliczką i bramami oraz grób Konstantego Joska (decyzje: nr 1983/73 z dnia 15.01.1973 r., nr 249/90 z dnia 04.05.1990 r., nr 167/88 z dnia 23.02.1988 r.). Teren cmentarza jest pielęgnowany przez

okolicznych mieszkańców. Obiekty budowlane zostaną w ciągu najbliższych lat poddane remontom, obecnie ich stan określa się jako zły.

Ogrodzenie cmentarza w Choruli

Zabytkowy cmentarz w Choruli

Grób Konstantego Joska w Choruli

5.2.2 Wojewódzka ewidencja zabytków

Do wojewódzkiej ewidencji zabytków, poza obiektami rejestrowymi, wpisano również gorzelnię. Nie została ona jednak ujęta w gminnej ewidencji zabytków, gdyż przed laty została wyburzona.

5.3 DĄBRÓWKA

Ta najmniejsza wioska w Gminie Gogolin pierwszy raz była wzmiankowana w roku 1361 jako Dambrowcam. W 1615 roku Jerzy Redern kupił od cesarza Dąbrówkę. W roku 1783 wieś zamieszkiwało 55 mieszkańców, a w roku 1843 już 115.

Dąbrówka leży przy drodze wojewódzkiej nr 409.

5.3.1 Rejestr zabytków

W dobrym stanie znajduje się zbiorowa mogiła mieszkańców Gogolina, którzy zginęli w trakcie III powstania śląskiego. Pochodzący w 1921 r grób został wpisany do rejestru zabytków województwa opolskiego na podstawie decyzji nr 197/88 z dnia 10.10.1988r. Przy obiekcie tym regularnie prowadzone są prace pielęgnacyjne, również przez okolicznych mieszkańców.

Zbiorowa mogiła mieszkańców gminy Gogolin w Zakrzowie

5.3.2 Wojewódzka ewidencja zabytków

Do wojewódzkiej ewidencji zabytków wpisano następujące obiekty znajdujące się w sołectwie Dąbrówka:

- Kapliczka przy drodze wojewódzkiej nr 409 - stan dobry,
- Kaplica – dzwonnica przy ul. Szkolnej – stan dobry,
- Dom przy ulicy Szkolnej 4 – stan dobry,
- Zagroda przy ulicy Szkolnej 24 – stan dobry,
- Budynek przy ulicy Szkolnej 6 – nie został ujęty w gminnej ewidencji zabytków, gdyż utracił już wartości zabytkowe,
- Figura św. Jana Nepomucena w elewacji domu przy ul. Szkolnej 4 – zabytek ruchomy.

5.4 GÓRAŹDŹE

Wykopaliska archeologiczne w Gogolinie, Obrowcu, Zakrzowie, Malni i Choruli dowodzą faktu, że tereny te były zamieszkałe już w epoce brązu. Pierwsze wzmianki na temat Góraźdzy pochodzą z 1297 r, następne datowane są na lata 1679 oraz 1823.

Z ustnych przekazów wiemy, że pod koniec wojny 30-letniej (ok. 1647r.) w skutek walk ze Szwedami ta zamieszkiwana przez 18 chłopów wieś została dużym stopniu spalona. Wcześniej prawdopodobnie była położona bliżej Gogolina i Karłubca, obecna leśniczówka znajdowała się w środku wsi. Posiadacz rozległych ziem w regionie, hrabia Haugwitz, po pożarze założył w Góraźdżach spory majątek ziemski. Z kroniki parafialnej w Kamieniu Śląskim można się dowiedzieć, że majątek ten uległ podziałowi pod koniec XVIII wieku. Szacuje się, że w roku 1845 Góraźdże liczyło 144 mieszkańców, wśród zabudowań wymieniano się 14 domów, folwark i leśniczówkę.

Uruchomienie linii kolejowej relacji Wrocław – Katowice ożywiło przemysł wapienniczy na Śląsku Opolskim, chociaż handel wapnem ze Strzelec i Opola kwitł już od XIV w. Pod koniec XVIII wieku powstały w Górażdżach pierwsze piece wapiennicze, w XIX wieku przemysł wapienniczy nadal się rozwijał. Hrabia Haugwitz oraz Spółka Akcyjna Przemysłu Cementowo-Wapienniczego w drugiej połowie XIX wieku i przed I wojną światową wybudowali szereg pieców kręgowych i szybowych typu Hoffmann.. Ostatni z nich został zlikwidowany w roku 1971 z uwagi na ciężką pracę.

W latach 1860 – 1920 w Górażdżach działała cegielnia Adlys Segen.

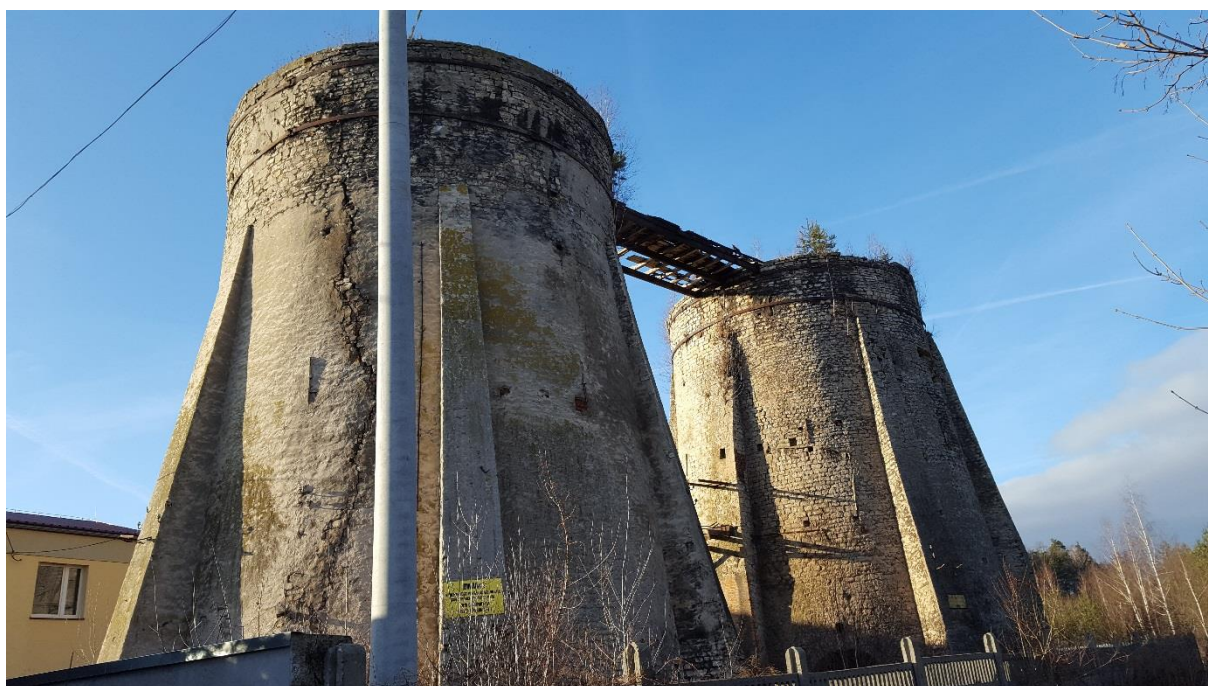
1 sierpnia 1935 roku otwarto w Górażdżach stację kolejową.

W latach 1963 - 1965 w cementowni wybudowano nowoczesne automatyczne piece do wypału wapna oraz oddział do gaszenia wapna.

Kolejnym ważnym momentem w historii Górażdży jest oddanie do użytku w 1966 r szkoły podstawowej z okazji 1000-lecia Polski. Obecnie w tym budynku mieści się nowo wyremontowane przedszkole.

5.4.1 Rejestr zabytków

Decyzją nr 2149/87 z dnia 10.10.1988 r. do rejestru zabytków województwa opolskiego wpisano baterię dwóch pieców do wypału wapna pochodzącą 1823 roku. Zostały one przekazane na własność Gminie Gogolin. Ich stan techniczny określa się jako zły.

Bateria dwóch pieców szybowych w Górażdżach

5.4.2 Wojewódzka ewidencja zabytków

Obiekty ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków znajdują się w rękach prywatnych. Mimo przeprowadzonych prac remontowych, które w niewielkim stopniu zaburzyły wartości zabytkowe tych obiektów, zachowane walory pozwoliły na dokonanie wpisu tych zabytków do

GEZ. Należą do nich Kaplica – dzwonnica przy ulicy Wiejskiej, domy przy ulicy Głównej nr 11 oraz 20 oraz rejestrowa bateria pieców.

5.5. KAMIENŃ ŚLĄSKI

Kamień Śląski cechuje się nieregularnym układem z wydłużonym placem o charakterze rynku. W południowej części znajduje się kompleks pałacowo – parkowy, natomiast po przeciwnej stronie na lekkim wzniesieniu usytuowany jest zabytkowy kościół parafialny.

W roku 1104 Kamień Śląski został pierwszy raz wzmiankowany jako miejscowość z grodem warownym będącą w posiadaniu Bolesława Krzywoustego. W późniejszych latach wieś była siedzibą rodu Odrowążów, od ok. 1660 r. – pochodzącego z Irlandii rodu Larischów. Po śmierci w 1799 r. Zofii von Larisch z domu Strachwitz miejscowość przeszła w ręce rodziny von Strachwitz, która zamieszkiwała pałac do końca II wojny światowej.

Trudnym momentem w historii Kamienia Śląskiego była epidemia cholery, w skutek której na przełomie lipca i sierpnia 1874 r. zmarło 50 mieszkańców. Cmentarz, na którym pochowano zmarłych znajduje się poza wsią.

5.5.1 Rejestr zabytków

Do rejestru zabytków województwa opolskiego wpisano następujące obiekty:

- Zbiorowa mogiła powstańców śląskich – decyzja 159/87 z dnia 10.09.1987 r.
- Pałac – decyzja 838/64 z dnia 07.05.1964 r.
- Park krajobrazowo-pałacowy – decyzje: 838/64 z dnia 07.05.1964 oraz 135/86 z dnia 03.04.1986 r.
- Dom w zespole pałacowo-parkowym – decyzja 2236 z dnia 10.08.1990 r.
- Budynek stajni w zespole pałacowym – decyzja 2234 z dnia 08.08.1990 r.
- Budynek stodoły na terenie folwarku w zespole pałacowo-parkowym – decyzja 2235 z dnia 10.08.1990 r.
- Kościół św. Jacka wraz z wnętrzem – decyzja nr 127/54 z dnia 13.09.1954 r.
- Budynek wozowni w zespole pałacowo-parkowym – decyzja 2233 z dnia 08.08.1990 r.

Dla zbiorowej mogiły Powstańców sporządzono ekspertyzę, w której określa się jej stan jako bardzo zły. Obiekt został rekomendowany przez Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków do pełnej renowacji.

Zbiorowa mogiła Powstańców Śląskich w Kamieniu Śląskim

Pałac w Kamieniu Śląskim od grudnia 1945 r. został zaadaptowany na Państwowy Dom Dziecka, który działał w tym miejscu do 1954 r, kiedy to zmodernizowano znajdujące się w sąsiedztwie lotnisko przeznaczając je na cele militarne. Zamek został włączony do kompleksu wojskowego i zamieszkali w nim żołnierze Armii Radzieckiej. Wojskowi lokatorzy doprowadzili pałac do ruiny. W 1971 r. zamek uległ pożarowi, który dokończył dewastację. Obiekt znalazł się pod opieką Wojska Polskiego, które nie podjęło prób remontu ani zabezpieczenia zabytku przed dalszym niszczeniem. Pod koniec lat osiemdziesiątych pałac został przekazany Gminie Gogolin, a wojewódzki konserwator zabytków rozpoczął jego odbudowę. Z powodu braku środków finansowych prace zostały przerwane jeszcze przed położeniem nowego dachu. Przełomowym momentem stał się 14 grudnia 1990 r. kiedy to władze Gminy Gogolin na podstawie umowy przekazały ruiny zamku diecezji opolskiej. Intensywne prace remontowe trwały 4 lata, dzięki którym pałac wraz z obiektami towarzyszącymi wrócił do dawnej świetności. Jego stan określa się jako bardzo dobry.

Pałac w Kamieniu Śląskim

Dawny budynek stajni w zespole parkowo-palacowym w Kamieniu Śląskim

Dawny budynek mieszkalny dla służby pałacowej w Kamieniu Śląskim

Park wokół pałacu zachował główne osi widoków. Jest na bieżąco pielęgnowany i oczyszczany. Stan: dobry.

Park przypałacowy w Kamieniu Śląskim

Teren folwarku wraz z zabudowaniami przy zespole pałacowo-parkowym również został poddany remontom. Obecnie mieści się w nim Zespół Rehabilitacyjno-Wypoczynkowy Sebastianum Silesiacum. Stan: bardzo dobry.

Pierwsza wzmianka o kościele parafialnym pw. Św. Urbana w Kamieniu Śląskim pochodzi z roku 1271r. Ten drewniany kościół spłonął jednak w czasie wojny 30-letniej. Na jego ruinach w latach 1605 – 1632 zbudowano nową świątynię w stylu barokowym. Po kanonizacji patronem kościoła został pochodzący z Kamienia św. Jacek. W latach 1909 – 1910 został rozbudowany o dwie boczne nawy. Obiekt jest poddawany regularnym remontom, dlatego jego stan określa się jako bardzo dobry.

Kościół w Kamieniu Śląskim

Wnętrze kościoła w Kamieniu Śląskim

Budynek wozowni w zespole pałacowo-parkowym został wyburzony w czasie remontu.

5.5.2 Wojewódzka ewidencja zabytków

Do wojewódzkiej ewidencji zabytków wpisano 14 obiektów. Poza zabytkami rejestrowymi należą do nich:

- Układ ruralistyczny wsi,
- Ogrodzenie kościoła parafialnego,
- Domy przy ulicy Leśnej,
- Dom przy ulicy Powstańców 42,
- Domy przy Placu Myśliwca nr 5 i 28.

Układ ruralistyczny wsi jest chroniony miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego.

W stanie bardzo dobry znajduje się ogrodzenie kościoła parafialnego. Obiekt wyremontowano, odrestaurowane zostały również wbudowane stacje drogi krzyżowej.

Do Gminnej Ewidencji Zabytków nie wpisano domów znajdujących się przy ulicy Leśnej, gdyż utraciły swoje wartości zabytkowe.

Dom przy ulicy Powstańców 42 mimo złego stanu zachowuje swoje wartości zabytkowe.

Domy położone przy Placu Myśliwca 5 i 28 zostały poddane remontom, które nie zniszczyły ich wartości zabytkowych.

Do wojewódzkiej ewidencji zabytków ruchomych wpisano również figurę św. Jana Nepomucena zlokalizowaną przy Placu Myśliwca. Obiekt został odnowiony, jego stan określa się jako dobry.

5.6 KAMIONEK

Pierwsza wzmianka na temat Kamionka pojawia się w dokumencie księcia Jana Dobrego dopiero w 1531r. Wieś ta jest jednak starsza, gdyż pochodzący z niej chłopci założyli wzmiankowaną już w 1424 r. kolonię Łowiecko, która była oddalona o ok. 3 kilometry od Kamionka. Łowiecko zamieszkiwało 18 chłopów. Kolonia została spalona w czasie wojny 30-letniej przez wojska szwedzkie.

Od roku 1830 Kamionek liczący 265 mieszkańców był własnością rodu von Strachwitz. Epidemia cholery w roku 1874 sięgnęła także Kamionka. Zmarli zostali pochowani na cmentarzu cholerycznym w Kamieniu Śląskim.

Ze względu na to, że kamień wapienny był tanim materiałem budowlanym Kamionek charakteryzował się zagrodami z ogrodem otoczonymi murem z wapienia.

W XIX wieku gospodarstwo budowano w stylu pruskim, gdzie budynki mieszkalne połączone były z oborami i stajniami.

W lesie za Kamionkiem w kierunku Góraźdzy znajduje się kopalnia kamienia wapiennego zwana „Górką”. Jej właścicielem był hrabia von Strachwitz. Wydobywany wapień transportowano w kierunku Gogolina kolejką wąskotorową do pieca wapiennego zlokalizowanego na tzw. „Dziolach”.

5.6.1 Rejestr zabytków

Rejestr zabytków nie obejmuje żadnego obiektu zlokalizowanego w Kamionku.

5.6.2 Wojewódzka ewidencja zabytków

Cztery obiekty położone w Kamionku widnieją w wojewódzkiej ewidencji zabytków:

- Kaplica przy stawie
- Dawna szkoła
- Dom przy Placu Stawowym
- Piec wapienniczy.

Zbudowana z ciosanego kamienia wapiennego w 1937 roku kaplica początkowo pełniła rolę dzwonnicy. Obiekt jest wyremontowany, jego stan określa się jako bardzo dobry.

W złym stanie znajduje się natomiast piec wapienniczy. Zabytek znajduje się przy wjeździe do Kamionka od strony Gogolina. Budowla jest prawie niewidoczna ze względu na otaczającą roślinność.

Dwa pozostałe obiekty tj. dom przy Placu Stawowym oraz budynek dawnej szkoły, zostały wyburzone i z tego powodu nie ujęto ich w gminnej ewidencji zabytków.

5.7 MALNIA

Pierwsze wzmianki na temat Malni pochodzą z ok. 1300 roku. W dokumencie „Księga uposażeń biskupów wrocławskich” zanotowano konieczność uiszczania dziesięciny przez wioskę. Badania archeologiczne prowadzone na tym terenie już w latach 20-tych XX wieku dowodzą, obecności osad mezolitycznych, neolitycznych oraz epoki brązu. Znalaziono również ceramikę pochodzącą z późnego średniowiecza. W 1925 r. na wzgórzach pomiędzy Malnią a Chorulą odkryto cmentarzysko z okresu wpływów rzymskich.

W 1957 r. podjęto decyzję o budowie w Malni kościoła. W latach 1977-1978 rekonstruowano tam przeniesiony z Kostowa koło Kluczborka drewniany zabytkowy kościół. Zbudowano go w latach 1801 – 1804. Jednocześnie w latach 1976 – 1978 zbudowano tzw. kościół dolny.

5.7.1 Rejestr zabytków

Zgodnie z decyzją 62/54 z dnia 11.03.1954 r. zrekonstruowaną część kościoła drewnianego w Malni ujęto w rejestrze zabytków województwa opolskiego. Stan budynku określa się jako dobry, obiekt ze względu na materiał budulcowy wymaga sukcesywnych remontów.

Kościół w Malni

5.7.2 Wojewódzka ewidencja zabytków

Do wojewódzkiej ewidencji zabytków na obszarze Malni wpisano następujące obiekty:

- Kaplica – dzwonnica – regularnie poddawana remontom, stan określa się jako dobry;
- Dom przy ulicy Opolskiej 34 – stan bardzo zły, nadal rozpoznawalny jest detal architektoniczny wskazujący na wartość historyczną;
- Dom przy ulicy Opolskiej 52 – wyburzony, wyłączony z gminnej ewidencji zabytków;

5.8 OBROWIEC

Pierwsze wzmianki na temat Obrowca pochodzą dopiero z roku 1352 roku, jednak z badań archeologicznych wynika ciągłość osadnictwa w tym miejscu od co najmniej początku średniowiecza. W dokumencie datowanym na 6 lipca 1352 roku papież Klemens VI zgadza się na prośbę rycerza Ulryka de Wolimi polegającą na zabezpieczeniu materialnym w diecezji wrocławskiej dla kleroika gnieźnieńskiego Mikołaja z Obrowca. W średniowieczu Obrowiec był siedzibą rycerskiego rodu Strzałów. Nie wiemy jednak, w którym miejscu stała siedziba rodu, prawdopodobnie na terenie późniejszego zamku spalonego w 1945 r będącego siedzibą następných właścicieli wsi.

Najstarsze wykopaliska z terenów Obrowca pochodzą z neolitu. Natrafiono wówczas w ponad trzydziestu miejscach na materialne ślady działalności człowieka. Wśród najciekawszych wykopalisk znajdują się kamienne narzędzia takie jak toporek i motyka.

W 1925 roku podczas wybierania piasku na polu noszącym nazwę „Świątokierz” natrafiono na resztki chaty z przełomu IV i V wieku naszej ery. W tym miejscu znaleziono wiele zabytków ceramicznych i metalowych, jak również przepalone kości ludzkie i zwierzęce. Jednym z najciekawszych znalezisk z Świątokierza jest srebrny denar cesarza rzymskiego Trajana panującego w latach 98 – 117 naszej ery. „Postowa Góra” to kolejne miejsce w Obrowcu, gdzie dokonano odkrycia pozostałości z czasów rzymskich. Znaleziono m.in. przepalone kości,

naczynia ceramiczne oraz grot oszczepu. Fragmenty naczyń, w tym jedno, pochodzące z V wieku, wykonane na kole odkryto również w okolicy drogi nad Odrę. Znaleźiska te są potwierdzeniem tezy mówiącej, że przez Obrowiec, wzdłuż Odry, przebiegał starożytny szlak handlowy.

Kolejnym miejscem wartym wspomnienia jest grodzisko nad Odrą zwane „Tempelbergiem”. Prawdopodobnie do XV wieku znajdowała się tam strażnica chroniąca pobliskie przejście przez Odrę. Do dnia dzisiejszego zachował się tam dochodzący do 4 metrów kopiec ziemi otoczony fosą.

W latach 1935 i 1939 na terenie wsi natrafiano na ok. 350-400 średniowiecznych monet takich jak grosze praskie, monety z Saksonii, Maklemburgii, Niderlandów i krajów nadbałtyckich.

5.8. 1 Rejestr zabytków

Do rejestru zabytków znajdujących się w miejscowości Obrowiec wpisano:

- Mogiłę zbiorową powstańców śląskich znajdująca się przy ulicy Cmentarnej (decyzja nr 161/87 z dnia 16.09.1987r.) – stan dobry;

Zbiorowa mogiła Powstańców Śląskich w Obrowcu

- Park między ulicą Krapkowicką a ulicą Odrzańską (decyzja nr 120/84 z dnia 21.12.1984 r.) – stan dobry.

Zabytkowy park w Obrowcu

5.8.2 Wojewódzka ewidencja zabytków

W wojewódzkiej ewidencji zabytków widnieje kościół parafialny, a także domy przy ulicy Krapkowickiej 26 i 30 oraz Wiejskiej 4.

Stan kościoła parafialnego określa się jako dobry. Budynek jest użytkowany, prace remontowe wykonuje się na bieżąco.

Ze względu na prace remontowe zmieniające konstrukcję dachu, układ otworów okiennych i drzwiowych domy przy ulicy Krapkowickiej utraciły swoją wartość zabytkową. Z tego powodu nie ujęto ich w gminnej ewidencji zabytków.

Pozostający w rękach prywatnych budynek przy ulicy Wiejskiej nr 4 posiada bardzo ciekawą geometrię dachu oraz ciekawe gabaryty. Niestety ten niepowtarzalny dom znajduje się w bardzo złym stanie.

5.9 ODROWAŻ

Kamienny toporek, a także liczne fragmenty naczyń z epoki kamiennej to najstarsze znaleziska z terenów Odrowąża. Pierwsze wzmianki na temat osady „Odrvesz” pochodzą z dokumentu datowanego na rok 1292. Było to niewielkie skupisko ludzi liczące kilka domów, które jest najstarszą siedzibą znanego rodu Odrowążów.

W 1776 roku hrabia Karol Ludwig Larisch założył kolonię Oderwanz sprowadzając prawdopodobnie 17 osadników i nadając każdemu z nich taką samą ilość ziemi usytuowanej wzdłuż jednej drogi.

W 1845 Odrowąż liczył już 24 domy, obszar dworski należał do majora von Wyschetzkiego. W wiosce swoje usługi świadczył m.in. kowal oraz krawiec. Mieszkańcy posiadali 70 sztuk bydła, a także pięć barek na Odrze.

W okresie międzywojennym w Odrowążu znajdowała się karczma, piekarnia, masarnia oraz sklep. W tym czasie, w roku 1929, w centrum wsi zbudowano pomnik upamiętniający 11 mieszkańców, którzy zginęli w czasie I wojny światowej. Pomnik ten upamiętnia także 54 mieszkańców Odrowąża, którzy zginęli podczas II wojny światowej.

5.9.1 Rejestr zabytków

Na terenie Odrowąża nie znajdują się zabytki ujęte w rejestrze zabytków województwa opolskiego.

5.9.2 Wojewódzka ewidencja zabytków

W wojewódzkiej ewidencji zabytków widnieje kaplica – dzwonnica położona w Odrowążu przy ulicy Wiejskiej. Jej stan określa się jako dobry. Obiekt jest na bieżąco remontowany, zachowuje swoje wartości historyczne. Do ewidencji tej zostały wpisane także trzy domy przy ulicy Wiejskiej znajdujące się pod numerami 10, 25 oraz 31. Z gminnej ewidencji zabytków wyłączono budynki spod numerów 25 i 31, gdyż utraciły wartość zabytkową.

5.10 ZAKRZÓW

Zakrzów po raz pierwszy wzmiankowano dopiero w roku 1398 jako Zackraw, czyli miejsce za krzem. Wieś ta przez wiele lat była siedzibą rycerską. Właścicielami Zakrzowa była rodzina Madellungów, która zamieszkiwała w pałacu zbudowanym w połowie XVIII w. Zamek ten otoczony był pięknym parkiem z rzadkimi okazami drzew i krzewów.

W roku 1854 wioska liczyła 54 domy, dwa młyny wodne, gorzelnię, piec wapienniczy, pałac oraz majątek rycerski.

5.10.1 Rejestr zabytków

Decyzją nr 730/64 z dnia 14.03.1964 roku do rejestru zabytków wpisano ruiny pałacu Madellungów. Stan obiektu określa się jako bardzo zły.

Ruiny pałacu w Zakrzowie

5.10.2 Wojewódzka ewidencja zabytków

W wojewódzkiej ewidencji zabytków widnieją następujące obiekty położone na terenie Zakrzowa:

- Kapliczka-dzwonnica – stan bardzo dobry;
- Dom dawnego właściciela fabryki – stan bardzo dobry;
- Wozownia – budynek wyburzony, nie wpisano do gminnej ewidencji zabytków.

PODSUMOWANIE STANU ZABYTKÓW ZLOKALIZOWANYCH NA TERENIE GMINY GOGOLIN

Stan techniczny zachowania zabytków będących obiektami sakralnymi można ogólnie określić jako dobry. Budynki te poddawane są bieżącym remontom. W bezpośrednim sąsiedztwie kościołów położone są plebanie.

Domy mieszkalne oraz budynki gospodarcze w zróżnicowanym stopniu zachowały swoje wartości historyczne. Część z nich posiada nieuregulowany stan prawny lub ich właściciele nie są zainteresowani pracami konserwatorskimi mimo, że budynki wymagają natychmiastowych remontów. Ich odnowienie wpłynęłoby pozytywnie na wizerunek okolicy oraz utrwaliłoby zabytkowy układ ruralistyczny.

Częstym elementem krajobrazu Gminy Gogolin są zabytkowe piece wapiennicze. Stan ich zachowania jest wysoce zróżnicowany. Pełna rewitalizacja tych zabytków przemysłowych przyczyniłaby się do znacznej poprawy atrakcyjności turystycznej Gminy.

Wsie należące do Gminy Gogolin najczęściej charakteryzują się układem „ulicówki”. Zabudowę tę tworzą w dużej mierze gospodarstwa rolne. Położone są na planie wydłużonego prostokąta położonego prostopadle do osi ulicy. Od frontu działek położony jest dom mieszkalny, najczęściej o układzie szczytowym, połączony z budynkami gospodarczymi.

W głębi parceli znajdują się położone w poprzek stodoły. Budynki mieszkalne posiadają najczęściej jedną kondygnację. Wiejskiej zabudowie zagrodowej towarzyszą budynki związane z produkcją rolną oraz przetwórstwem rolno-spożywczym, np. młyny, karczmy, itp. Na terenie Gminy zostały zachowane historyczne struktury osadnicze, które nie są zaburzane przez współczesne realizacje.

Centralne miejsce w wioskach zajmują kościoły oraz szkoły. Obiekty te kształtują sylwetki miejscowości, w których się znajdują.

Ciekawym elementem wiejskiego krajobrazu są zespoły folwarczne ustawione wokół prostokątnego majdanu. Składają się one z domów, obór, stajni oraz stodoł. Panoramę wsi dopełniają domy ludowe, karczmy, zajazdy i gospody, przypominając o tradycji i historii okolicy.

Wiejską przestrzeń uzupełniają również liczne kapliczki formie małych budowli ustawionych w bezpośrednim sąsiedztwie budynków mieszkalnych. Najczęściej tworzą je budynki jednokondygnacyjne położone na planie prostokąta. Pokryte są dachami dwuspadowymi ze szczytami w stylu barokowym lub neogotyckim. Od frontu znajdują się prostokątne lub zamknięte łukowo otwory drzwiowe.

Można uznać ogólny stan zabytków położonych na terenie gminy Gogolin za dobry. W dużej części fasady budynków poddano pracom remontowym, które zachowały walory stylistyczne oraz estetyczne. Negatywny wpływ na wartość historyczną zabytków budzi nadmierna skłonność do stosowania współczesnych materiałów i form w trakcie wykonywania prac remontowych.

PODSUMOWANIE SZANS I ZAGROŻEŃ

Mocne strony i szanse:

- Obowiązujące plany zagospodarowania przestrzennego z wpisanymi zasadami ochrony zabytków;
- Położenie Gminy wraz infrastrukturą komunikacyjną (centrum przesiadkowe, komunikacja autobusowa, linia kolejowa);
- Rozbudowywana sieć ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych (np. Droga św. Jakuba);
- Rozwój działalności kulturalnej (Gminna Biblioteka Publiczna wraz z filiami, świetlice wiejskie, Gminne Ośrodek Kultury);
- Dobry stan techniczny zabytków położonych na terenie Gminy Gogolin;
- Duży zasób obiektów o wysokiej wartości historycznej wraz z elementem wybitnym w skali regionu – zespołem pałacowo-parkowym w Kamieniu Śląskim;
- Aktywność społeczna mieszkańców Gminy;
- Pozyskiwane środki z Funduszy Europejskich;
- Wzrost świadomości właścicieli zabytków;
- Dbłość o porządek i estetykę posesji przez mieszkańców;
- Przynależność do Polskiej Sieci Odnowy i Rozwoju Wsi;
- Certyfikat Sieci Najciekawszych Wsi dla Kamienia Śląskiego;
- Bioróżnorodność;

- Zachowany w dużym stopniu historyczny układ ruralistyczny wsi;
- Izby tradycji;

Słabe strony i zagrożenia:

- Zanieczyszczenie środowiska naturalnego oraz zmiany klimatyczne;
- Nieuregulowany stan prawny niektórych obiektów zabytkowych;
- Degradacja niezabezpieczonych zabytków;
- Niszczenie wartości zabytkowych w wyniku prac remontowych niekonsultowanych z konserwatorem zabytków;
- Niedostateczna świadomość mieszkańców;
- Brak możliwości dotowania obiektów niewpisanych do rejestru zabytków.

6. STAN PRAWNY OCHRONY ZABYTEKÓW W GMINIE GOGOLIN

6.1 Rejestr zabytków

Do rejestru zabytków zlokalizowanych na terenie gminy Gogolin wpisano 20 obiektów, jednak wozownia w Kamieniu Śląskim została wyburzona. Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami rygorami ochrony konserwatorskiej objęte są wszystkie obiekty, zespoły i założenia urbanistyczne wpisane do rejestru zabytków. Sposób i tryb wydawania pozwoleń na pracę przy zabytku reguluje Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Liście Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. 2018 r. poz. 1609).

6.2 Gminna ewidencja zabytków

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na burmistrza (wójta, prezydenta miasta) obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków. Ma ona formę zbioru kart ewidencyjnych zabytków nieruchomych położonych na terenie gminy. Zabytki te są równocześnie objęte wojewódzką ewidencją zabytków prowadzoną przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Gminna ewidencja powinna być na bieżąco uzupełniana, aktualizowana oraz weryfikowana. Ewidencja obejmuje obiekty o istotnych lokalnych walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych. O wpisie do gminnej ewidencji decydują przyjęte kryteria:

- Czas powstania – nie później niż lata 30-te XX w.;
- Stopień zachowania walorów zabytkowych;
- Wartość historyczna i artystyczna;
- Funkcja obiektu oraz jego wpływ na ogólny charakter zabudowy miejscowości.

Gminna ewidencja zabytków obejmuje 125 obiektów zlokalizowanych na terenie gminy Gogolin, przy czym 19 z nich to zabytki rejestrowe, a 106 z nich widnieje w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

6.3 Stanowiska archeologiczne

Na terenie gminy Gogolin zlokalizowane jest 146 stanowisk archeologicznych usytuowanych w poszczególnych miejscowościach:

- Chorula – 24;
- Dąbrówka – 1;
- Gogolin – 19;
- Góraźdże – 2;
- Kamień Śląski – 4;
- Kamionek – 3;
- Obrowiec – 41;
- Odrowąż – 12;
- Zakrzów – 40.

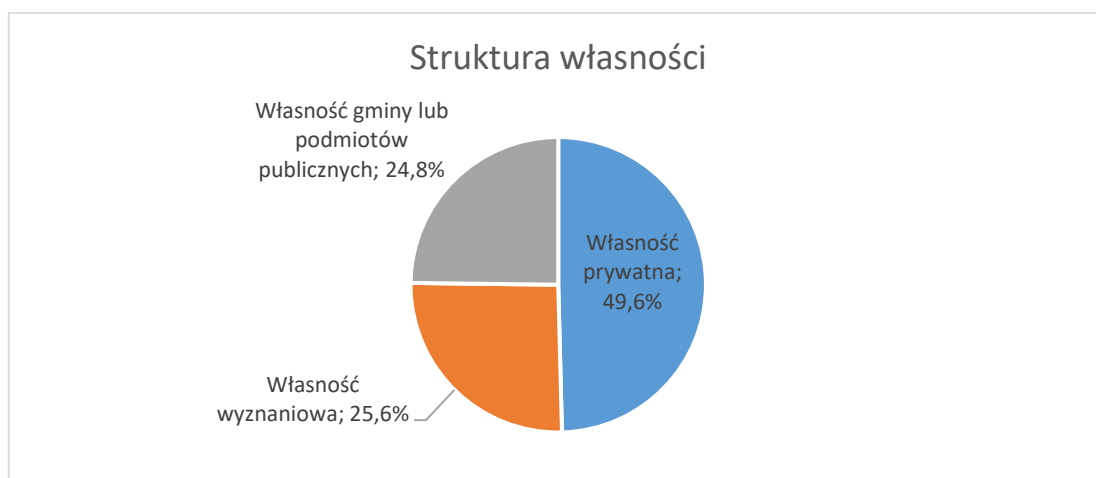
Część z nich określa się jako stanowiska archiwalne, jednak zostały one wskazane na mapach ewidencyjnych w celu zwrócenia uwagi na wyjątkowość tych miejsc oraz konieczności obserwacji terenów wokół tego obszaru.

6.4 Struktura własności

W rękach prywatnych znajdują się 62 obiekty położone w Gminie Gogolin. Właścicielami obiektów są najczęściej osoby fizyczne, do których należą przeważnie budynki mieszkalno-gospodarcze oraz przydomowe kapliczki.

32 zabytki są własnością związków wyznaniowych, a dokładnie kościoła katolickiego. W jego posiadaniu znajdują się w większości kościoły, plebanie i część kapliczek.

Własnością Gminy Gogolin lub podmiotów publicznych jest 31 obiektów zabytkowych. Są to przede wszystkim zabudowania użyteczności publicznej takie jak szkoły, przedszkola, remizy, a także budynki mieszkalne i gospodarcze oraz piece wapiennicze.

7. DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE

Poszła Karolinka do Gogolina

Poszła Karolinka do Gogolina

A Karliczek za nią jak za młodą panią

Z flaszeczką wina.

Słowa te znają zapewne wszyscy mieszkańcy Gminy Gogolin. Uchwałą Rady Miejskiej piosenka ta została uznana za hejnał miasta Gogolin. Jest ona prawdopodobnie najbardziej charakterystycznym elementem dziedzictwa kulturowego dla Gogolina. Z tego powodu była inspiracją do herbu Gogolina, a także pomnika zlokalizowanego w centralnej części miasta.

Ważnym elementem dziedzictwa niematerialnego są również różne legendy i przekazy na temat powstania poszczególnych miejscowości Gminy.

Na terenie Gminy od wielu lat pielęgnowana jest tradycja gwary śląskiej. Organizowane są m. in. konkursy „Śląskiego Berania”.

4 grudnia, z uwagi na fakt, że na terenie Gminy zlokalizowane są kopalnie kamienia wapiennego, obchodzona jest „Barbórka” połączona z „Karczmą Piwną”.

Na terenie gminy Gogolin kultywuje się następujące tradycje i zwyczaje ludowe:

1. Topienie Marzanny – zwyczaj symbolizujący pożegnanie zimy, pierwszego dnia wiosny topi się kukłę – Marzannę – odzwierciedlającą odchodzącą zimę;
2. Gaik – zwyczaj polegający na witaniu nadchodzącej wiosny; śpiewając, przyozdobione drzewko nosi się ulicami;
3. Wodzenie niedźwiedzia – tradycja kultywowana w czasie karnawału, polegająca na oprowadzaniu ulicami osoby przebranej za niedźwiedzia i odgrywaniu spektaklu. Zwyczajowi temu towarzyszą śpiewy i tańce. Na niedźwiedzia zrzuca się winy za wszelkie problemy i niepowodzenia z ubiegłego roku;
4. Pogrzebanie basa – symboliczny pogrzeb instrumentu kończący karnawał;
5. Babski Comber – zabawa taneczna z przebierańcami, tradycja zarezerwowana tylko dla kobiet;
6. Palenie Żuru – w środę przed Wielkanocą tradycyjne palenie ognisk będące symbolem oczyszczenia;
7. Dożynki – tradycyjne podziękowanie dla plony, podczas tradycyjnego przemarszu prezentowane są plody rolne oraz korony żniwne, całość kończy biesiada;
8. Skubanie pierza – połączone ze śpiewami i gawędami odzianie z piór gęsi chorągiewek oraz oddzielanie puchu;
9. Swaczyny śląskie – spotkania przy podwieczorku;

Ważnym elementem dziedzictwa kulturalnego są jarmarki: bożonarodzeniowy oraz wielkanocny. W trakcie tych spotkań można nabyć produkty miejscowych twórców ludowych. Wydarzeniom tym towarzyszy oprawa artystyczna.

Latem organizowane są spotkania weekendowe połączone z występami artystycznymi, biesiadą oraz licznymi atrakcjami. Należą one do cyklu Artystycznego Lata oraz Dni Gogolina.

Twórczość ludowa przenika życie codzienne mieszkańców Gminy w licznych sytuacjach. Kulturowane jest ozdabianie kroszonek, malowanie porcelany w lokalne wzory kwiatowe oraz haftowanie. Na terenie Gminy zamieszkują również artyści malujący obrazy.

W celu zachowania lokalnego dziedzictwa kulturowego powstają liczne publikacje, udziela się dofinansowań dla inicjatyw społecznych mających na celu promowanie kultury ludowej, a także prowadzi się systematyczną edukację w tym kierunku.

8. GŁÓWNE CELE POLITYKI GMINNEJ ZWIĄZANEJ Z OCHRONĄ ZABYTEKÓW

Gminny Program Opieki nad zabytkami stanowi podstawę dla działań związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego na terenie gminy w okresie 4 lat od podjęcia uchwały w sprawie przyjęcia tego programu przez Radę Miejską.

Merytoryczną postawę przedmiotu działania stanowi Gminna Ewidencja Zabytków (GEZ). Ważnym elementem w strategii ochrony zabytków jest bieżąca aktualizacja i weryfikacja GEZ. Dokument ten określa zasoby zabytkowe terenu Gminy, a także wskazuje obiekty o unikalnych cechach stylistycznych oraz wysokich wartościach historycznych i architektonicznych jak również świadczących o specyfice regionalnego budownictwa. Zachowanie tych obiektów leży w interesie społecznym i jest warunkiem koniecznym i niezbędnym w formułowaniu priorytetów w zakresie ochrony dóbr kultury.

Gminny program opieki nad zabytkami powinien wyznaczać kierunki działań mających na celu poprawę funkcjonowania dziedzictwa kulturowego. Gmina powinna dążyć do wykorzystania walorów środowiska przyrodniczego oraz środowiska kulturowego. Należy również wskazać czynniki służące wzmocnieniu ochrony zabytków oraz poprawy stanu ich zachowania:

1. Gminna Ewidencja Zabytków;
2. Zapisy służące ochronie zabytków w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
3. Bieżący monitoring stanu zabytków;
4. Dotacje z budżetu gminy na rzecz prac konserwatorskich przy najcenniejszych obiektach zabytkowych;
5. Prowadzenie edukacji na temat ochrony dziedzictwa kulturowego
6. Uwzględnienie wydatków na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego w budżecie gminy;
7. Promocja dziedzictwa kulturowego;
8. Wypracowanie systemu współpracy z właścicielami zabytków;
9. Wspieranie inicjatyw zwiększających środki finansowe na rzecz ochrony i poprawy stanu zabytków;

9. DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z OCHRONĄ ZABYTEKÓW BĘDĄCYCH WŁASNOŚCIĄ GMINY GOGOLIN

1. Cykliczny monitoring stanu zabytków i zabezpieczeń wokół nich.
2. Bieżące prace pielęgnacyjne zieleni wokół zabytków oraz w parkach.

3. Przygotowanie projektów odnowy dziedzictwa kulturowego w celu pozyskania funduszy europejskich;
4. Ujęcie w budżecie Gminy środków przeznaczonych na ochronę i opiekę nad zabytkami;
5. Korzystanie z zabytków w sposób zapewniający zachowanie ich wartości;

10. DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z OCHRONĄ ZABYTKÓW POŁOŻONYCH W GRANICACH ADMINISTRACYJNYCH GMINY GOGOLIN

1. Informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o aktualnych możliwościach pozyskiwania dofinansowania w celu przeprowadzenia prac rewitalizacyjnych oraz pomoc podczas przygotowywania wniosków oraz niezbędnej dokumentacji;
2. Cykliczna aktualizacja GEZ;
3. Określenie przez Radę Miejską w corocznej uchwale wysokości środków przeznaczonych na dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie oraz roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do GEZ;
4. Podjęcie przez Radę Miejską uchwały dotyczącej udzielenia dotacji na prace remontowe i konserwatorskie oraz roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków oraz zlokalizowanych na terenie gminy Gogolin. (dotacje mogą być przeznaczone dla osób posiadających tytuł prawny do obiektu oraz wniosą wkład własny na wykonanie prac);
5. Upowszechnianie wiedzy o okolicznych zabytkach oraz ich wpływie na kulturę i historię lokalną;

Gmina Gogolin koncentruje swoje działania na poprawie jakości życia mieszkańców. Jednym jego ważniejszych elementów jest jakość przestrzeni publicznej. Na jest kształt w aspekcie historycznym i kulturowym ma wpływ stan zachowania zabytków, dlatego Gmina co roku w budżecie przeznaczona środki na dotacje dla właścicieli zabytków. Dotacji tych udzielono na konserwację drewna w kościele w Malnii, remont organów znajdujących się w kościele parafialnym w Gogolinie, a także renowację konfesjonaułu w kościele w Kamieniu Śląskim, a także przeprowadzono prace zabezpieczające piece wapiennicze.

Renowacja przemysłowego centrum Gogolina było jednym z większych działań w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Zadanie to wymagało niemałej kreatywności, gdyż głównym jego założeniem było wyeksponowanie elementów historycznie związanych w przemyśle wapienniczym . Pracom remontowym poddano baterię trzech pieców wapienniczych leżącą przy Placu Benedyktyńskim. Teren wokół ukształtowany w sposób uwydatniający piece, obok znajduje się tablica informacyjna na temat pieców. W celu podniesienia atrakcyjności turystycznej tego zabytku należałoby przygotować infrastrukturę udostępniającą wnętrza pieców dla zwiedzających oraz ewentualnie teras widokowy.

W latach 2016-2018 dokonano przebudowy i renowacji budynku dworca PKP przejętego w 2014 r. przez Gminę Gogolin. Obecnie budynek pełni rolę Centrum Przesiadkowego, mieści się w nim, prócz poczekalni, biblioteka, inkubator przedsiębiorczości i stacja kreatywności.

11. OPIEKA NAD ZABYTKAMI W GMINIE GOGOLIN W OPRACOWANIACH WOJEWÓDZKICH I POWIATOWYCH

11.1 Województwo

24 kwietnia 2019 roku Sejmik Województwa Opolskiego uchwalił nowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego. W dokumencie tym został również uwzględniony temat ochrony i opieki nad zasobami dziedzictwa kulturowego:

„Celem tej polityki jest ochrona dziedzictwa kulturowego poprzez odpowiednie i świadome kształtowanie zrównoważonego rozwoju, ładu przestrzennego i tożsamości kulturowej w województwie. Działania polityki opieki i ochrony nad zasobami dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej powinny być ukierunkowane na:

- 1) zachowanie ciągłości dziedzictwa regionalnego;*
- 2) umiejętne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego;*
- 3) kształtowanie tożsamości regionalnej i budowanie klimatu społecznej akceptacji dla ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego.*

Realizacja polityki wymaga umiejętnego planowania przestrzeni i łączenia różnych funkcji zagospodarowania oraz prowadzenia odpowiedniej polityki uświadamiającej społeczeństwo o potrzebie zachowania materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego regionu.”

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego wprowadza również 6 zasad prowadzenia polityki opieki i ochrony nad zasobami dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej:

1. Poszanowanie dla wartości zasobu kulturowego struktur zurbanizowanych
2. Podporządkowanie działań inwestycyjnych w historycznych terenach zurbanizowanych i ich otoczeniu ochronie wartości zasobu i jego ekspozycji
3. Harmonizowania zabudowy i zagospodarowania w otoczeniu obiektów zachowanego dziedzictwa kulturowego z cechami architektoniczno-urbanistycznymi tych obiektów
4. Porządkowania zabytkowych struktur urbanistycznych i ruralistycznych (eliminowanie obiektów niezgodnych z charakterem obszaru zabytkowego)
5. Zwiększania dostępności do zabytków dla mieszkańców, turystów i inwestorów
6. Podnoszenia świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej.

11.2 Powiat

Strategia Rozwoju Powiatu Krapkowickiego jako jeden z celów poprawy życia mieszkańców wskazuje zachowanie tradycji i dziedzictwa kulturowego

12. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

W celu realizacji zadań z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami można wskazać środki pozyskane z:

1. budżetu Gminy Gogolin,
2. budżetu Powiatu Krapkowickiego,
3. dotacji Urzędu Marszałkowskiego,

4. dotacji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
5. dotacji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
6. funduszy europejskich.

13. WNIOSKI

Ochrona dziedzictwa kulturowego powinna być jednym z kluczowych elementów polityki Gminy, gdyż świadczy ono o naszej przeszłości i tożsamości. Naszym obowiązkiem jest pozostawienie dobrze zachowanych zabytków materialnych oraz dziedzictwa niematerialnego przyszłym pokoleniom. Dobrze ukierunkowanie działania władz Gminy powinny wytyczać i kreować właściwe postawy obywateli wobec dziedzictwa kulturowego. Należą do nich:

1. Bieżące uzupełnianie Gminnej Ewidencji Zabytków;
2. Utworzenie na terenie Gminy Gogolin dwóch parków kulturowych:
 - Park kulturowy XIX-wiecznego przemysłu wapienniczego wyznaczony zabytkowymi piecami wapienniczymi Gogolin, Górażdże, Kamionek,
 - Park kulturowy – Kamień Śląski – wieś zabytkowa;
3. Wspieranie rozwoju młodych artystów tworzących na terenie Gminy Gogolin;
4. Analiza umów dotyczących sprzedaży obiektów zabytkowych;
5. Szeroka współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;
6. Wykorzystanie zasobów zabytkowych Gminy w celach gospodarczych bądź turystycznych;
7. Egzekwowanie prawa budowlanego czy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w celu zapobiegania m.in. samowolom budowlanym. Duża część obiektów zabytkowych utraciła swoje walony historyczne poprzez właśnie samowole budowlane polegające na wymianie okien, dociepleniach czy zmianach kształtu dachów.
8. Poszanowanie tradycji lokalnych oraz ich wspieranie ich kultywowania;
9. Remont pomnika Powstańców Śląskich w Kamieniu Śląskim.

BIBLIOGRAFIA:

1. Gminny Program Opieki Nad Zabytkami Dla Gminy Gogolin Na Lata 2016-2019
2. Gminna Ewidencja Zabytków
3. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego
4. Strona internetowa gogolin.pl
5. Strony internetowe poszczególnych sołectw
6. Ustawy: o samorządzie gminnym, o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i inne wymienione w ust 3.
7. Strategia Rozwoju Powiatu Krapkowickiego do roku 2020

Załącznik do Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Gogolin na lata 2020-2023

WYKAZ ZABYTEKÓW NIERUCHOMYCH – GMINNA EWIDENCJA ZABYTEKÓW GMINY GOGOLIN					
Lp	Nazwa zabytku	Miejscowość	*	Nr ewid. działki	Adres zabytku
1	CMENTARZ Z OGRODZENIEM, KAPLICZKĄ, BRAMAMI	CHORULA	R	229	UL. OPOLSKA/PLAC WIEJSKI
2	GRÓB KONSTANTEGO JOSKA	CHORULA	R	229	UL. OPOLSKA/ PLAC WIEJSKI
3	PARK	CHORULA	R	39/4	ZA PLACEM WIEJSKIM
4	DAWNA SZKOŁA	CHORULA		68/1, 68/2	UL. OPOLSKA 66
5	KAPLICA DZWONNICA	DĄBRÓWKA		100/2	UL. SZKOLNA NAPRZECIW NR 14
6	KAPLICZKA	DĄBRÓWKA		56/3	PRZY DRODZE WOJEWÓDZKIEJ 409
7	DOM	DĄBRÓWKA		82/4	UL. SZKOLNA 4
8	ZAGRODA	DĄBRÓWKA		113	UL. SZKOLNA 24
9	MOGIŁA ZBIOROWA	DĄBRÓWKA	R	152/3	UL. LEŚNA / UL. STAWOWA
10	BUDYNEK MIESZKANIOWO- USŁUGOWY	GOGOLIN		597	UL. CHROBREGO 1
11	KAPLICZKA NA BAGNACH	GOGOLIN		1130/1	ZA UL. BAGIENNĄ
12	KAPLICA DZWONNICA	GOGOLIN		679/1	UL. KAMIENNA 26
13	BUDYNEK WODOCIĄGÓW	GOGOLIN		168	UL. KONOPNICKIEJ 2
14	KOLEJOWA WIEŻA CIŚNIEŃ	GOGOLIN		918/10	UL. KONOPNICKIEJ 4
15	DOM	GOGOLIN		918/4	UL. KONOPNICKIEJ 6
16	DOM	GOGOLIN		164/1	UL. KONOPNICKIEJ 7
17	BUDYNEK BIBLIOTEKI	GOGOLIN		170	UL. KRAPKOWICKA 2
18	DOM	GOGOLIN		236/4	UL. KRAPKOWICKA 7
19	DOM	GOGOLIN		167	UL. KRAPKOWICKA 8
20	DOM	GOGOLIN		235	UL. KRAPKOWICKA 9
21	DOM	GOGOLIN		220/3	UL. KRAPKOWICKA 17
22	OGRODZENIE	GOGOLIN		220/3	PRZY UL. KRAPKOWICKIEJ 17
23	DOM	GOGOLIN		207/4	UL. KRAPKOWICKA 21
24	DOM	GOGOLIN		159	UL. KRAPKOWICKA 22
25	DOM	GOGOLIN		82	UL. KRAPKOWICKA 30
26	DOM	GOGOLIN		96	UL. KRAPKOWICKA 32
27	DOM	GOGOLIN		98	UL. KRAPKOWICKA 34

28	DOM	GOGOLIN		192/4	UL. KRAPKOWICKA 35
29	DOM I BUDYNEK GOSPODARCZY	GOGOLIN		191	UL. KRAPKOWICKA 37
30	DOM I BUDYNEK GOSPODARCZY	GOGOLIN		190	UL. KRAPKOWICKA 39
31	DOM	GOGOLIN		181	UL. KRAPKOWICKA 45
32	DOM	GOGOLIN		179	UL. KRAPKOWICKA 49
33	DOM	GOGOLIN		672	UL. KRAPKOWICKA 144
34	PIEC WAPIENNICZY	GOGOLIN		891	UL. KRÓTKA ZA NR 3
35	BATERIA 2 PIECÓW WAPIENNICZYCH	GOGOLIN		6	UL. KRÓTKA ZA NR 5
36	BUDYNEK POCZTY	GOGOLIN		908	UL. LIGONIA 2
37	WIATRAK HOLENDERSKI	GOGOLIN		156/1	UL. LIGONIA ZA NR 53
38	BUDYNEK DWORCA KOLEJOWEGO	GOGOLIN		918/5	PLAC DWORCOWY 2
39	DOM	GOGOLIN		294/64	UL. PODLEŚNA 2
40	BATERIA 3 PIECÓW WAPIENNICZYCH	GOGOLIN		294/10	UL. PODLEŚNA ZA NR 2
41	BATERIA 2 PIECÓW WAPIENNICZYCH	GOGOLIN		206/10	ZA UL. POWSTAŃCÓW
42	DOM	GOGOLIN		294/22	UL. POWSTAŃCÓW 18-20
43	DOM	GOGOLIN		294/25	UL. POWSTAŃCÓW 22-24
44	DOM	GOGOLIN		294/28	UL. POWSTAŃCÓW 26-28
45	DOM	GOGOLIN		81	UL. PRUSA 2
46	KAPLICZKA	GOGOLIN		491	UL. WOJSKA POLSKIEGO 1
47	DOM	GOGOLIN		191	UL. SKARBOWA 1
48	DAWNE PRZEDSZKOLE	GOGOLIN		285/15	UL. SPACEROWA 2
49	BUDYNEK GOSPODARCZY	GOGOLIN		285/12	PRZY UL. SPACEROWEJ 2
50	KAPLICZKA	GOGOLIN		79	UL. STRZEBNIÓW PRZY NR 19
51	DOM	GOGOLIN		199, 200	UL. STRZEBNIÓW 30
52	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY	GOGOLIN		657	UL. STRZELECKA
53	DOM	GOGOLIN		920	UL. STRZELECKA 6
54	PAROWOZOWNIA - HALA TARGOWA	GOGOLIN		906/9	UL. STRZELECKA 15
55	DOM	GOGOLIN		655/2	UL. STRZELECKA 22
56	DOM	GOGOLIN		656/2	UL. STRZELECKA 24
57	BATERIA PIECÓW SZYBOWYCH WRAZ Z OTOCZENIEM	GOGOLIN	R	656/17	UL. STRZELECKA ZA NR 24
58	PLEBANIA	GOGOLIN		657	UL. STRZELECKA 30
59	KOŚCIÓŁ EWANGELICKI	GOGOLIN		660	UL. STRZELECKA 34

60	DOM	GOGOLIN		604	UL. STRZELECKA 41
61	SKLEP	GOGOLIN		686	UL. STRZELECKA 74
62	SPICHLERZ - MAGAZYN	GOGOLIN		686	UL. STRZELECKA ZA NR 74
63	DOM	GOGOLIN		533	UL. STRZELECKA 95
64	DOM	GOGOLIN		740/3	UL. STRZELECKA 112
65	ZAGRODA	GOGOLIN		544	UL. STRZELECKA 115
66	PRZYCHODNIA	GOGOLIN		221/5	UL. SZKOLNA 2
67	DOM	GOGOLIN		211	UL. SZKOLNA 22
68	CMENTARZ RZYMSKOKATOLICKI	GOGOLIN		547	UL. SZPITALNA
69	MOGIŁA ZBIOROWA	GOGOLIN	R	547	UL. SZPITALNA NA CMENTARZU
70	PRZEDSZKOLE	GOGOLIN		905	UL. SZPITALNA 4
71	DOM	GOGOLIN		568	UL. SZPITALNA 6
72	DOM	GOGOLIN		582	UL. SZPITALNA 10
73	STACJA TRAFU	GOGOLIN		116/1	UL. WOJSKA POLSKIEGO PRZY NR 47
74	CMENTARZ ŻYDOWSKI	GOGOLIN	R	384	UL. WYZWOLENIA
75	DOM I BUDYNEK GOSPODARCZY	GOGOLIN		495/1	UL. WYZWOLENIA 29
76	DOM	GOGOLIN		307	UL. WYZWOLENIA 49
77	DOM	GOGOLIN		306/1	UL. WYZWOLENIA 51
78	KAPLICA DZWONNICA	GÓRAŹDŹE		66	UL. WIEJSKA
79	DOM	GÓRAŹDŹE		50	UL. GŁÓWNA 11
80	DAWNY SKLEP	GÓRAŹDŹE		31/4	UL. GŁÓWNA 20
81	BATERIA 2 PIECÓW WAPIENNICZYCH	GÓRAŹDŹE	R	12/14	UL. DWORCOWA
82	DOM	GÓRAŹDŹE		12/7	UL. DWORCOWA 9
83	BUDYNEK POCZTY	GÓRAŹDŹE		12/8	UL. DWORCOWA 10
84	DOM	GÓRAŹDŹE		43	UL. GŁÓWNA 15
85	UKŁAD RURALISTYCZNY	KAMIEŃ ŚLĄSKI			PLAC MYŚLIWCA
86	CMENTARZ CHOLERYCZNY	KAMIEŃ ŚLĄSKI		459	UL. KLASZTORNA
87	ZBIOROWA MOGIŁA POWSTAŃCÓW	KAMIEŃ ŚLĄSKI	R	518	UL. KLASZTORNA
88	DOM	KAMIEŃ ŚLĄSKI		946	UL. LIGONIA 15
89	PAŁAC	KAMIEŃ ŚLĄSKI	R	677/15	UL. PARKOWA
90	PARK KRAJOBRAZOWY PAŁACOWY	KAMIEŃ ŚLĄSKI	R	677/15	UL. PARKOWA
91	DOM PRZY PAŁACU	KAMIEŃ ŚLĄSKI	R	677/15	UL. PARKOWA

92	BUDYNEK STAJNI W ZESPOLE PAŁACOWYM	KAMIEŃ ŚLĄSKI	R	677/15	UL. PARKOWA
93	BUDYNEK STODOŁY NA TERENIE FOLWARKU	KAMIEŃ ŚLĄSKI	R	677/21	UL. PARKOWA
94	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY	KAMIEŃ ŚLĄSKI	R	570	PLAC MYŚLIWCA
95	OGRODZENIE KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO	KAMIEŃ ŚLĄSKI		570	PLAC MYŚLIWCA
96	DOM	KAMIEŃ ŚLĄSKI		605/4	PLAC MYŚLIWCA 5
97	DOM	KAMIEŃ ŚLĄSKI		698	PLAC MYŚLIWCA 28
98	DOM - PLEBANIA	KAMIEŃ ŚLĄSKI		565/6	PLAC MYŚLIWCA 30
99	ZABUDOWANIA GOSPODARCZE	KAMIEŃ ŚLĄSKI		565/6	PLAC MYŚLIWCA 30
100	ALTANA OGRODOWA	KAMIEŃ ŚLĄSKI		565/6	PLAC MYŚLIWCA 30
101	DOM	KAMIEŃ ŚLĄSKI		234/3	UL. POWSTAŃCÓW 42
102	BUDYNEK GOSPODARCZY	KAMIEŃ ŚLĄSKI		234/2	UL. POWSTAŃCÓW 42
103	KAPLICA - DZWONNICA	KAMIONEK		120/1	PLAC STAWOWY
104	DAWNE PIECE WAPIENNICZE	KAMIONEK		19/27	PRZY DRODZE POWIATOWEJ DO GOGOLINA
105	DOM	MALNIA		390	UL. LEŚNA 5
106	KAPLICZKA - DZWONNICA	MALNIA		137	UL. OPOLSKA 29
107	KOŚCIÓŁ ŚWIĘTEGO FRANCISZKA	MALNIA	R	224	UL. POLNA
108	ZBIOROWA MOGIŁA	OBROWIEC	R	476	UL. CMENTARNA
109	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY	OBROWIEC		156	UL. KRAPKOWICKA 33
110	PARK	OBROWIEC	R	33/12	UL. KRAPKOWICKA ZA NR 49
111	DOM	OBROWIEC		166	UL. WIEJSKA 4
112	KAPLICZKA - DZWONNICA	ODROWĄŻ		186/1	UL. WIEJSKA
113	BUDYNKI GOSPODARCZE	ODROWĄŻ		141	UL. WIEJSKA 6
114	DOM	ODROWĄŻ		142/8	UL. WIEJSKA 10
115	RUINA ZAMKU	ZAKRZÓW	R	428/33	UL. STAWOWA
116	DOM	ZAKRZÓW		164	UL. STAWOWA 3
117	KAPLICZKA - DZWONNICA	ZAKRZÓW		166/1	UL. STAWOWA ZA NR 3
118	DOM DAWNEGO WŁAŚCICIELA FABRYKI	ZAKRZÓW		428/33	UL. STAWOWA 9

* R – obiekty wpisane do rejestru zabytków województwa opolskiego